

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 12 februari 2026

Yttrande gällande Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga, U2025/02404

Svensk biblioteksförning är en medlems- och intresseorganisation för bibliotek och bibliotekarier inom alla sektorer över hela Sverige. Föreningen väljer att lämna yttrande på lagrådsremissen Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga, då lagrådsremissen behandlar skolbibliotek.

Allmänna synpunkter

Svensk biblioteksförning vill inleda med att säga att föreningen tar avstånd från en sänkt straffrättsålder till 13 år, även för allvarliga brott. Det strider mot barnrätt och barnkonventionen. För det fall att regeringen går vidare med förslaget om att kunna sätta barn ner till 13 år i fängelse, kräver det att Kriminalvården kan erbjuda dessa barn en likvärdig utbildning.

Skolbibliotek är en viktigt pedagogisk resurs i grund- och gymnasieskolan, anpassad grund- och gymnasieskola, specialskolan och sameskolan. Sedan 1 juli 2025 ska varje skola, med några undantag, vara utrustat med ett skolbibliotek, bemannat med en bibliotekarie utbildad i biblioteks- och informationsvetenskap.

Idag råder det en bred enighet om skolbibliotekens och skolbibliotekariernas betydelse för elevernas kunskapsinhämtning. Inom ramen för arbetet med den nationella biblioteksstrategin tog forskaren Cecilia Gärdén fram en forskningsöversikt som gick igenom aktuell forskning under perioden 2010 – 2015. På frågan om skolbiblioteket spelar någon roll för elevernas lärande och

prestationer svarade hon otvetydigt ja. ”Många års tvärvetenskaplig, internationell forskning visar att bemannade skolbibliotek som samspelar nära med ämnesundervisningen kan ge väsentliga bidrag till elevers lärande”, skrev hon bland annat. Forskningsöversikten visade också på behovet av samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier och betydelsen av rektorns stöd.

Ett bemannat skolbibliotek, som är väl integrerat i skolans pedagogiska verksamhet, bidrar bland annat till läsfrämjande och förbättrad medie- och informationskunnighet (MIK) hos eleverna. En sådan pedagogisk resurs är en rättighet för alla elever, oavsett var deras skolgång är.

7.3.2 Trygghet och studiero, studie- och yrkes-vägledning, läromedel och skolbibliotek

*Svensk biblioteks förening tillstyrker lagrådsremissens förslag om att elever i utbildning på kriminalvårdsanstalt ska ha tillgång till ett skolbibliotek. I motsats till lagrådsremissen menar vi dock att ett **skolbibliotek inte är ett sådant utan bemanning med en utbildad bibliotekarie**. Kriminalvården måste också **säkra att elever med läsnedsättning får rätt till de hjälpmedel de behöver för att klara sin skolgång**.*

Enligt den sedan 1 juli 2025 gällande regleringen av skolbibliotek i skollagen, ska skolbibliotek vara ”en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.” (Skollag 2 kap. 24a § 2 st.) Lagrådsremissen föreslår att i Förslag till förordning om utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt att dess 9§ ska få följande lydelse:

9 § Eleverna i utbildning enligt denna förordning ska ha tillgång till ett skolbibliotek. Med skolbibliotek avses i denna förordning en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.

Det är en förslagen skrivning som inte ger eleverna på en anstalt rätten till ett bemannat skolbibliotek. Ett skolbibliotek utan bemanning är inte att anse som ett skolbibliotek. Svensk biblioteksforening föreslår ett andra stycke i 9 § i den föreslagna förordningen:

Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås. Kriminalvården ska sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa personal som i första hand har en examen från en högskoleutbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand en examen från en annan relevant högskoleutbildning.

Genom ett bemannat skolbibliotek ges de intagna eleverna större möjlighet att utveckla sin läsförmåga och sin medie- och informationskunnighet.

Lagrådsremissen menar att det av säkerhetsskäl inte får användas digitala verktyg inom skolverksamheten. När möjligheten att få tillgång till digitala medier inte ges, förvägras elever med läsnedsättning viktiga verktyg, både för sin utbildning och för nöjesläsning. Ett sådant hjälpmedel är det digitala läsverktyget Legimus, som förvaltas av den statliga myndigheten Myndigheten för tillgängliga medier.

För det fall att digitala hjälpmedel vid en funktionsnedsättning förvägras elever, är det viktigt att Kriminalvården erbjuder alternativ. Dessa barn är extra sårbara i den redan sårbara situation det innebär att vara intagen på en kriminalvårdsanstalt. Menar lagstiftaren allvar med att tillse att fängslade barn får en likvärdig utbildning, måste Kriminalvården kunna säkra undervisning även till barn med en läsnedsättning.

I detta ärende har Svensk biblioteksforenings generalsekreterare Silvia Ernhagen beslutat. Lisa Gemmel har varit föredragande.